

הלכות פסח

מבוסס על קצוש"ע

1. כל חֲדָשׁ נִסָּן אֵין אומרים תחנון, וְלֹא צְדוּק הַדִּין, וְאֵין אומרים צְדָקָתְךָ בַּשַּׁבָּת בְּמִנְחָה.
2. הַמִּצּוֹת שֶׁהֵם לְצֵאת בְּהֵן יְדֵי חוֹבֵת אֲכִילַת מִצָּה בַּשָּׁנָי לַיְלֹת הַרְאִשׁוֹנִים, נִקְרְאוֹת מִצּוֹת מִצָּה. וְצָרִיכִים לַעֲשׂוֹתָם לְשֵׁם מִצָּה עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל גְּדוּל בֶּן דָּעַת, שֶׁהוּא בֶּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיּוֹם אֶחָד, וְאִשָּׁה בַת שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיּוֹם אֶחָד. וּבְכָל הָעֲשִׂיּוֹת יֹאמַר הָעוֹשֶׂה, לְשֵׁם מִצַּת מִצָּה, אֲפֹלוּ בַּשָּׂאִיבַת הַמַּיִם.
3. בַּלֵּילָה שֶׁלִּפְנֵי עָרַב פֶּסַח בּוֹדְקִים אֶת הַחֻמֶּץ. וְחַיִּבִים לְבַדּוֹק מִיָּד בְּתַחֲלַת הַלַּיְלָה. וְאִסּוּר לְהַתְּחִיל לֶאֱכֹל אוֹ לַעֲשׂוֹת שׁוּם מְלֶאכֶה חֻצִי שְׁעָה קֹדֶם הַלַּיְלָה.
4. אֵין בּוֹדְקִים אֶלָּא בְּנֵר שֶׁל שְׁעָה יְחִידִי, וְלֹא קְלוּעַ מִשׁוּם דְּהוּי כְּאֲבוּקָה.
5. בּוֹדֵק כָּל הַחֲדָרִים שֶׁיֵּשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא הַכְּנִיסוּ בָּהֶם חֻמֶּץ, אֲפֹלוּ הַמְּרַתְּפִים וְהַעֲלִיּוֹת וְהַחֲנִיּוֹת וּבֵית הָעֵצִים. כָּל שֶׁיֵּשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא הַכְּנִיסוּ שָׁם חֻמֶּץ, צָרִיכִים לְבַדְּקוֹ. וְכֵן צָרִיכִים לְבַדּוֹק כָּל הַפְּלִים שֶׁמְחַזְּקִים בָּהֶם חֻמֶּץ. וְקֹדֶם הַבְּדִיקָה יִכְבְּדוּ הַיֵּטֵב כָּל הַמְּקוֹמוֹת וַיִּנְקוּ אוֹתָם מִכָּל חֻמֶּץ, לְמַעַן יִהְיֶה נֶקֶל לוֹ אַחַר כֵּן לְבַדְּקָם.
6. צָרִיכִים לְבַדּוֹק בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת בַּחוּרִין וּבַסְּדָקִין, כָּל מָה שֶׁאֲפָשֶׁר. וְגַם הַכִּיסִים שֶׁבְּבִגְדֵים שֶׁלוֹ וְשֶׁל תִּינוּקוֹת, שֶׁלִּפְעָמִים נוֹתְנִים בְּהֵן חֻמֶּץ, צָרִיכִים בְּדִיקָה. וַיִּנְעָרֵם הַיֵּטֵב בַּשַּׁעַת הַבְּעוֹר.
7. הַחֲדָרִים שֶׁמוֹכְרִים לְאִינוּ יְהוּדִי עִם הַחֻמֶּץ, כִּיּוֹן שֶׁאֵין מוֹכְרִים עַד לְמַחֵר, אִם כֵּן חָל עָלָיו בַּלֵּילָה חַיּוּב בְּדִיקָה וְחַיִּב לְבַדְּקָם.

הלכות פסח

8. קדם שמתחיל לבדוק, יברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על בעור חמץ. ולא יפסיק בין הברכה לתחלת הבדיקה. וטוב שלא יפסיק עד גמר כל הבדיקה, אלא במה שהוא מענין הבדיקה. ויכול לבדוק כמה בתים בברכה אחת.

9. יש נוהגים שקדם הבדיקה מניחים פתיתי לחם במקומות שימצאם הבודק, כי חוששים אולי לא ימצא כלום ותהא ברכה לבטלה. ומי שאינו בודק כראוי, אלא שהוא מקבץ אלו הפתיתים, לא קיים מצות בדיקה, וברך ברכה לבטלה.

10. החמץ שהוא משיר לאכילה או למכירה, יניח קדם הבדיקה במקום המשמר היטב. וכן החמץ שהוא מוצא בבדיקתו, וצריך לשרפו למחר, יניח במקום משמר ומקשר, שלא יאבד ממנו, ויניחנו במקום שיראהו למחר ולא ישכח לשרפו.

11. אחר הבדיקה מיד יבטלנו, ועקר הבטול הוא בלב, שיגמר בלבו שכל חמץ שברשותו הרי הוא כאלו אינו, ואינו חשוב כלום, והרי הוא כמו עפר, וכדבר שאין בו צורך כלל. ומי שאינו יודע פרושו, יאמר בקשון שהוא מבין.

כל חמירא וחמיעא דאכא ברשותי, דלא חמתה ודלא בערתה ודלא ידענא לה, לבטל ולהוי הפקר כעפרא דארעא.

כל שאור וכל חמץ שברשותי שלא ראיתיו, ושלא בערתיו, יהא בטל והפקר וחשוב כעפר האדמה.

All chametz or leaven that is in my possession, which I have not seen, have not removed and do not know about, should be annulled and become ownerless, like the dust of the earth.

12. אף על פי שבטל את החמץ בלילה לאחר הבדיקה, מכל מקום גם ביום לאחר ששרף אותו יחזור ויבטלנו, ויכלול כל החמץ, ואפלו חמץ ידוע.

כל חמירא וחמיעא דאכא ברשותי, דחזתה ודלא חזתה, דחמתה ודלא חמתה, דבערתה ודלא בערתה, לבטל ולהוי הפקר כעפרא דארעא.

כל שאור וכל חמץ שברשותי, שראיתיו ושלא ראיתיו, שבערתיו ושלא הכרתיו, שבערתיו ושלא בערתיו, יהא בטל והפקר וחשוב כעפר האדמה.

הלכות פסח

All chametz or leaven that is in my possession, whether I have recognized it or not, whether I have seen it or not, whether I have removed it or not, should be annulled and become ownerless, like the dust of the earth.

13. היוצא לדרך, קדם לכתו ימנה שליח שיבדק ויבטל חמצו, ויאמר לו בפרוש, שהוא ממנה אותו לשליח על הבדיקה וגם על הבטול. והשליח יאמר בבטול, : חמצו של פלוני וכו'. ומכל מקום גם הוא באשר הוא שם, בערב פסח בבקר יבטל חמצו שברשותו.

14. מצא חמץ בביתו בחל המועד יוציאו וישרפנו. ואם יש בו כזית, יכרך מתחלה על בעור חמץ. אבל על פחות מכזית לא יכרך. ואם מצאו ביום טוב או בשבת חל המועד, וכן בשבת שחל בערב פסח שאסור לטלטלו משום מקצה, יכפה עליו כלי עד מוצאי יום טוב או מוצאי שבת ואז ישרפנו. ואם מצאו בימים האחרונים, שאז במוצאי יום טוב כבר הפסח, אינו מברך עליו, אלא שורפו בלא ברכה, אפלו יש בו כזית.

15. כל דבר שיש בו תערובת חמץ, ואפלו אין בו חמץ בעין, רק הטעם מחמץ, כגון שהסירו את החמץ, מכל מקום אסור להשהותו בפסח. אבל דבר שלא היה בו חמץ כלל, אלא שנתבשל בכלי חמץ, אפלו היה הכלי בן יומו, או שנכבש בכלי חמץ, מתר להשהותו בפסח. ודוקא שנתבשל או נכבש קדם הפסח, אבל אם נתבשל או נכבש בפסח בכלי חמץ, חיבים לבערו.

16. חמץ שנפסלה מאכילת הכלב קדם הפסח מתר בפסח בהנאה ובשהיה.

17. חמץ של אינו יהודי אסור לישראל בהנאה בפסח.

18. כל הכלים שאינו מכשירן לפסח, צריך לשפשפן היטב בערב פסח קדם שעה ששית ולהדיחם בענין שלא יהא חמץ נכר, ויצניעם במקום צנוע שאינו רגיל לילך לשם בפסח. וטוב לסגורם בחדר מיוחד ולהצניע את המפתח עד לאחר הפסח.

הלכות פסח

דיני ערב פסח

19. מתר לאכול חמץ רק עד שליש היום, (והיום נחשב מן עלת השחר עד צאת הכוכבים). ובהנאה מתר עוד שעה אחת. ומתר למכרו אז לאינו יהודי, אבל אחר כך אסור גם בהנאה. וצריך לשרוף את החמץ ולבטלו כל זמן שהוא מתר בהנאה.

20. בערב פסח אסור לאכול מצה כל היום כדי שיאכל בלילה מצה לתאבון. ואפלו הקטנים והקטנות, כל שמבינים ענין יציאת מצרים, אסור לתת להם מצה. (ובשעת הדחק מתירים להם מצה עשירה). אבל תבשילים שעושים ממצות טחונות, מתר כל אדם לאכול עד תחלת שעה עשירית, דהינו עד הרביעית האחרונה של היום.

דיני מכירת חמץ

21. ישראל שהיה לו חמץ שלו ברשותו בפסח, עובר בכל רגע ורגע על בל יראה ובל ימצא. והחמץ אסור בהנאה לעולם, ואפלו בטלו קדם פסח. ולכן מי שיש לו הרבה חמץ שאינו יכול לבערו מן העולם, צריך למכרו לאינו יהודי קדם הפסח בשעה שהוא עדין מתר בהנאה. ולא יהיה ענין מכירת חמץ אצל האדם כמו מצות אנשים מלמדה, אלא צריך שיגמור בדעתו שהוא מוכרו באמת להאינו יהודי מכירה גמורה וחלוטה. ולאחר הפסח יבקש מאת האינו יהודי שישלם לו את החוב. וכאשר ישיבהו שאין לו כסף, יבקש ממנו שיחזור וימכור לו את החמץ (עם החדר) בעד כך וכך. ויהיה הדבר כדרך הסוחרים ממש.

22. אסור לעשות תנאי עם האינו יהודי, שלאחר הפסח מחיב האינו יהודי למכרו לו, או שהישראל מחיב לחזור ולקנותו ממנו. אבל יכול להבטיחו, שיחזור לקנותו ממנו ושייתן לו רוח.

הלכות פסח

23. החמץ שהוא מוכר לאינו יהודי, צריך שלא יהא בביתו של ישראל. ואם האינו יהודי לוקח את החמץ לתוך ביתו, מה טוב. ואם אי אפשר שיקחהו לביתו, צריך להשכיר לו את החדר שהחמץ מנח בו. ויהיה הכל כתוב בשטר, וגם ימסור לו את המפתח מן החדר. ואם הקונה רוצה להפקיד אצל הישראל את המפתח, רשאי.

24. אם אינו יכול להשכיר לו כל החדר, מפני שהוא צריך גם כן להשתמש בו, יעשה מחצה לפני החמץ, וישכיר לו את המקום שעד המחצה, ויכתב כן בתוך השטר.

25. צריכים לזהר שלא להנות לאחר הפסח מחמצו של ישראל שהוא חשוד שלא מכרו כדת.

דיני הכשיר כלים

26. כלל גדול נאמר לענין הכשר כלים, והוא, כבולעו כף פולטו. זאת אומרת בדרך שנכנס דבר האסור לתוך דופני הפלי, היא הדרך שצריכים להוציא את האיסור כדי להכשירו. לדוגמא:

א. אם השתמשו בסיר על האש לצלות בו דבר חמץ, צריכים להכשיר את הפלי על ידי מגע ישיר עם האש. הכשר בדרך זה נקרא ליבון. לפיכך, כלים ששתמשו בהם על ידי האור בלי מים, צריכים לבון. ולכן האגנות והמחבות שאופין בהן חמץ, צריכים לבון. והלבון צריך להיות לכתחלה לבון חזק, עד שיהיו ניצוצות נתזים ממנו.

ב. אם השתמשו בסיר לבשל בו דבר חמץ במים רותחים, אפשר להכשירו עם מגע במים רותחים. הכשר בדרך זה נקרא הגעלה.

27. כל פלי חרס שנשתמש בו חמץ, אי אפשר להכשירו כלל, כי אי אפשר להוציא איסור מדופני פלי חרס.

הלכות פסח

28. כלי עץ וכלי מתכות וכלי אבן וכלי עצם אפֿשר להכשירם על ידי הגעלה. אף אם הוא דבר שמתקלקל ברותחים, כגון כלים המדבקים בדבק, ואפלו אם רק הידית מדבקת באיזה דבק, לא יועיל לו הגעלה, משום שחוששים אולי לא יגעילו יפה.

29. כל כלי שאי אפֿשר לנקותו היטב, אי אפֿשר להכשירו על ידי הגעלה. לפיכך קדם שמגעיל את הכלי, צריך לנקותו היטב מן החלודה וכדומה, שיהא נקי לגמרי. אבל אין להקפיד על מראות כתמים. ואם יש גומות בכלי, צריך לנקרם היטב. ואם הוא כלי מתכת, יש על הגמות גחלים ללבן שם, ואחר כך יגעילו. ואם אי אפֿשר לנקות היטב הגמות והסדקים, וגם אי אפֿשר ללבן שם, אין לו תקנה. ולכן בסכינים עם קתות, צריכים לדקדק היטב אם מועילה להן הגעלה. ומצוה מן המבחר, למי שאפֿשר לו, שיקנה לו סכינים חדשים לפסח.

30. ידות הכלים צריכות גם כן הכשר. ומכל מקום אם אין היד נכנסת לתוך היורה, יכול להכשיר את היד בשפיכת רותחים עליה.

קצת דינים מלוקטים לפסח

31. לפי מנהג האשכנזים כל מיני קטניות אסורים.

32. כל פרות יבשים אסורים, אלא אם כן נודע שנתיבשו בהכשר בתנור שהכשר לשם פסח.

33. בשעת הדחק, כגון לצורך חולה או זקן, מתרים לאפות מצות עם מי ביצים או שאר מי פרות, כגון חלב או יין וכדומה, והיא נקראת מצה עשירה, ובלבד שיזהרו שלא יתערב בהם אפלו מעט מים. אבל בשני הלילות הראשונים צריכים לאכול מצה ממש, ואין יוצאים במצה עשירה.

הלכות פסח

34. אם נמצאה איזו תערובת חמץ בערב פסח, עד הלילה, הרי הוא כמו שאר אסורים שבטלים בששים. ולכן אם נמצא גרעין בעוף ובתבשיל, זורקו והשאר מתר לאכול אפלו בפסח. אבל בתוך הפסח חמץ אוסר אפלו במשהו גם בהנאה.

דיני הכנת הסדר

35. יהדר אחר יין יפה למצות ארבעה כוסות. ואם יש בנמצא יין אדם יפה כמו הלכן, וגם הוא כשר כמו הלכן, מצוה בו יותר מבלכן, שנאמר, אל תרא יין כי יתאדם, משמע שחשיבותו של יין הוא כשהוא אדם. ועוד, לפי שיש בו זכר לדם, שהיה פרעה שוחט ילדי בני ישראל.

36. הכוסות יהיו שלמים בלי שום פגימה, ומודחים יפה, ויחזיקו לכל הפחות רביעית.

37. לצורך מרור, נוהגים לקח תמכא (חריין – Horseradish), אבל יותר טוב לקחת חזרת שהיא חסה (Romaine Lettuce) שנוח לאכלה, ונקראת מרור, לפי שכששוהה בקרקע, נעשה הקלח מר. כל המינים שיוצאים בהם מצטרפים זה עם זה לכזית. ויוצאים בין בעלים בין בקלחים. העלים אין יוצאים בהם אלא אם כן הם לחים, אבל הקלחים יוצאים בהן בין הם לחים בין יבשים, אך לא במבשלים או כבושים.

38. החרסת צריך שתהיה עבה זכר לטיט. ובשעה שהוא צריך לטבל את המרור, ישפך לתוכה יין או חמץ, שתהיה רפה, זכר לדם, וגם שתהא ראויה לטבל בה. יש לעשות את החרסת מפרות שנמשלה בהם כנסת ישראל, כגון תאנים, שנאמר, התאנה חנטה פגיה. ואגוזים, שנאמר, אל-גנת אגוז. ותמרים, שנאמר, אעלה בתמר. ורמונים, שנאמר, כפלח הרמון. ותפוחים, זכר למה שכתוב, תחת התפוח עוררתיו, שהיו הנשים יולדות שם

הלכות פסח

בניהן בלא עֶצֶב. ושְקָדִים על שם שְשָקֵד הַקְדוֹשׁ בְרוּךְ הוּא על הַקָּץ לַעֲשׂוֹת. וְצָרִיף לַתֵּן בַּתּוֹכָה תְּבַלֵּין הַדּוּמִים לְתַבֵּן, כְּגוֹן קִנְמוֹן וְזַנְגְבִיל, שְׂאִינָן נְדוּכִים הֵדֵק הֵיטֵב. וַיֵּשׁ בְּהֵן חוּטִים כְּמוֹ תַבֵּן, זָכַר לְתַבֵּן שֶׁהָיוּ מְגַבְלִים בַּתּוֹךְ הַטֵּיט.

39. מִשְׁחָרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, תִּקְנּוּ חֲכָמִים שֶׁהָיוּ עַל הַשְּׁלֵחַן בְּשַׁעַת אֲמִירַת הַהֲגָדָה שְׁנֵי מֵינֵי תַבְשִׁילִים, אֶחָד זָכַר לְקַרְבֵּן פֶּסַח וְאֶחָד זָכַר לְקַרְבֵּן חֲגִיגָה, שֶׁהָיוּ מְקַרְיָבִים בְּזִמְן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קָיָם. וְנִהְיָ שֶׁאֶחָד מִן הַתַּבְשִׁילִים יִהְיֶה בָשׂוּר, וַיִּהְיֶה מִפָּרֶק הַנִּקְרָא זְרוּעַ, לְזָכַר שֶׁגֹּאֲלָם הַקְדוֹשׁ בְרוּךְ הוּא בְזָרוּעַ נְטוּיָה, וַיִּהְיֶה נִצְלָה עַל הַגִּחְלִים, זָכַר לַפֶּסַח שֶׁהָיָה צָלִי אֵשׁ. וְהַשְּׁנַיִם יִהְיֶה בִּיצָה, מִשּׁוּם שֶׁבִיצָה בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי בִיעָה, כְּלוּמַר, דְּבַעֲי רַחֲמָנָא לְמַפְרָק יִתְנָא בְּדַרְעָא מְרוּמָמָא, (שְׂרָצָה ה' לַפְדוֹת אוֹתָנוּ בְזָרוּעַ נְטוּיָה). וְעוֹשִׂים הַבִּיצָה, בֵּין צְלוּיָה בֵּין מְבֻשְׁלָת. וְצָרִיף לַצְלִיתָם וּלְבֻשְׁלָם מְעַרֵב יוֹם טוֹב בְּעוֹד יוֹם. וְאִם שָׂכַח אוֹ שֶׁהָיָה שְׁבִית, יִצְלָה וַיִּבְשַׁל אוֹתָם בְּלִילָה, אֲבָל צָרִיף לְאֲכֹלָם בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן. וְכֵן בְּלִיל שְׁנֵי, יִצְלָם וַיִּבְשְׁלָם וַיִּאֲכֹלָם בְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי, כִּי אֵין מְבֻשְׁלִים מִיוֹם טוֹב לְחִבְרוֹ, וְלֹא מִיוֹם טוֹב לְחַל. וְלִפִּי שְׂאִין אוֹכְלִים בָּשׂוּר צָלִי בְשְׁנֵי לֵילוֹת אֱלוֹ, עַל כֵּן צָרִיף לְאֲכֹל אֵת הַזְרוּעַ דּוֹקָא בְּיוֹם. וְאִף כְּשִׁצּוּלִים אוֹתָן בְּעַרֵב יוֹם טוֹב אֵין לְזַרְקָן אַחַר כֶּה, אֶלָּא יִתְנֶם בְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי תוֹךְ הַמַּאֲכָל שֶׁמְבֻשְׁלִים וַיִּאֲכֹלָם.

40. יָכִין מוֹשְׁבּוֹ מִבְּעוֹד יוֹם בְּמַצְעוֹת נְאִים כְּפִי יְכַלְתּוּ, וּבִאֲפֵן שְׂיוּכַל לְהַטוֹת וּלְהַסֵּב בְּשִׁמְאָלוֹ. וְאֶפְלוֹ הוּא אֵטֵר, יָסֵב בְּשִׁמְאָל שֶׁל כָּל אָדָם.

41. אִף עַל פִּי שֶׁבְּכָל הַשָּׁנָה טוֹב לְמַעַט בְּכָלִים נְאִים זָכַר לְחַרְבֵּן, מִכָּל מְקוֹם בְּלִיל פֶּסַח טוֹב לְהַרְבּוֹת בְּכָלִים נְאִים כְּפִי כַחוּ. וְאֶפְלוֹ הַכָּלִים שְׂאִינָן צְרִיכִים לְסַעְדָּה, יִסְדְּרִם יָפָה עַל הַשְּׁלֵחַן לְנוֹי, זָכַר לְחַרוֹת.

42. בֵּן אֶצֶל אָבִיו חַיֵּב בְּהַסְבָּה. אֲבָל תְּלָמִיד אֶצֶל רַבּוֹ אֵינוֹ צָרִיף.

הלכות פסח

דיני הסדר

43. מצות אכילת מצה היא דוקא בלילה, כמו קרבן פסח, שכתוב בו ואכלו את הבשר בלילה הזה. וכן מצות ארבע כוסות היא דוקא בלילה. וכיון שגם הכוס של קדוש הוא אחד מארבעת הכוסות, לכן אין מקדשים עד שהוא ודאי לילה.

44. תינוק ותינוקת שהגיעו לחנוכה, שהם יודעים בקדשת יום טוב, ומבינים מה שמספרים מיציאת מצרים, נותנים להם גם כן כוס שישתו ממנו. נוהגים למזוג כוס וקוראים אותו כוס של אליהו הנביא.

45. קדש: משרתו או אחד מבני ביתו, ימזגו את הכוסות. וכן בכל פעם שמוזגים, ימזגו הם ולא הוא בעצמו, כדי להראות דרך חרות. ויזהיר לבני ביתו, שישתו מכל כוס לכל הפחות את הרב בפעם אחת, ומכוס רביעי ישתו רביעית בפעם אחת. ויכונו כלם למצות ארבע כוסות וספור יציאת מצרים ואכילת מצה ומרור, וגם הנשים חייבות במצות אלו, רק בהסבה אינן נוהגות. יעשה קדוש כפתיב בהגדה, וישתה בהסבת שמאל.

46. ורחץ, כרפס: אחר כך ירחץ ידיו ולא יברך עליהן, ומנגבן. וחותר מן הכרפס לעצמו ולכל בני ביתו לכל אחד פחות מכזית, וטובלים במי מלח, ומברכים בורא פרי האדמה, ומכוונים לפטר בברכה זו גם את המרור, ואוכל גם כן בהסבת שמאל.

47. יחץ: אחר כך נוטל את המצה האמצעית וחולקה לשני חלקים, ומניח את החלק הגדול אצל מושבו לאפיקומן. ונוהגים לכרכו במפה, וזכר למה שכתוב, משארותם צרות בשמלותם. ויש ששימים אותו כך על שכמם, וזכר ליציאת מצרים. ולפי שהאפיקומן

הלכות פסח

הוא במקום הפסח, לכן הוא חשוב ויהיה החלק הגדול. והחלק הקטן מחזירו לקערה למקומו, ומגלה קצת את המצות, ומגביה את הקערה, ואומרים, הא לחמא עניא די אכלו וכו', עד לשנה הבאה בני חורין. והאומרים כהא לחמא עניא לא יאמרו תבת די.

48. מגיד: אחר כך מוזגין כוס שני, והתינוק שואל מה נשתנה. ואם אין תינוק, ישאל בן אחר, או בתו, או חברו או אשתו, ואחר כך אומרים, עבדים היינו וכו'. והנכון לפרש לבני ביתו דברי ההגדה בלשון שמכינים. ואם גם בעצמו אינו מבין לשון הקדש, יאמר מתוך ההגדה, ולאחר כל חלק יאמר בלשון שהוא מבין. ומכל שכן המאמר רבן גמליאל היה אומר וכו', שצריכים להבין את הטעם של פסח מצה ומרור.

49. כשמגיע ליהא שעמדה וכו', יכסה את המצות, (שלא תראה הפת בשתו, שמניחים אותה, ונוטלים את הכוס), ונוטלים את הכוסות בידיהם ואומרים והיא שעמדה וכו' עד מיידם, וחוזר ומגלה את המצות.

46. כשאומר פסח שהיו אבותינו אוכלים וכו' לא יגביה את הזרוע שהוא זכר לפסח, שלא יהא נראה כאלו הקדישו לקף. וכשמגיע ללפיכך, מכסה את המצות, ונוטל כל אחד את הכוס בידו ומגביהו עד שחותם גאל ישראל, ומברכים על הכוס בורא פרי הגפן, ושותין בהסבת שמאל.

50. רחצה, מוציא, מצה: אחר כך רוחצים ידיהם ומברכים על נטילת ידים, ומברך המוציא על המצות. ולפי שביום טוב צריך לבצוע על שתי פכרות שלמות, ומצות אכילת מצה היא מן הפרוסה, לפי שהמצה נקראת לחם עני, ודרך של עני בפרוסה, על כן בשעה שהוא מברך המוציא, אוחז שתי המצות השלמות בידיו והפרוסה ביניהן, ומברך המוציא, ומניח את המצה התחתונה מיידיו, ואוחז רק בעליונה וגם בפרוסה ומברך על אכילת מצה, ובוצע מן העליונה וגם מן הפרוסה מכל אחת כזית, וכך הוא נוהג

הלכות פסח

לכל אחד מבני ביתו ואוכל שניהם יחד בהסבה שמאלית. ואם קשה לו לאכלם בפעם אחת, אוכל תחלה את הכזית המוציא, ואחר כך הכזית מן הפרוסה, רק שלא ישקה ביניהם כלל, ויאכל שתיהן בהסבה. יזהר לאכול השיעור הראוי של מצה, שהוא בערך חצי מצה יד, ושני שלישי מצה מכונה.

51. מרור: אחר כך נוטל כזית מרור, וכך הוא נותן לכל אחד מבני ביתו, וטובלו בחרסת ומנער את החרסת מעליו, שלא יתבטל המרור, ומברך על אכילת מרור, ואוכלו בלא הסבה. שיעור כזית מרור הוא בערך שלשה עלים גדולים.

52. כורך: אחר כך נוטל מן המצה התחתונה גם כן כזית, וגם כזית מרור, ונכון לטבולו גם כן בחרסת ולנערו מעליו, ומניח את המרור תוך המצה ואומר, כן עשה הלל וכו', ואוכל בהסבה.

53. שלחן עורך: אחר כך אוכלים הסעודה. ויש לאכול כל הסעודה בהסבה. אין אוכלים בשר צלי בשתי הלילות, אפלו של עוף. ואפלו בשלוהו ואחר כך צלוהו בקדרה, אין אוכלים.

54. צפון: לאחר גמר הסעודה אוכלים אפיקומן, זכר לקרבן פסח, שהיה נאכל בסוף הסעודה שיהא גמר כל השביעה. ויש לאכול כשני זיתים, אחד זכר לפסח ואחד זכר למצה, שהיתה נאכלת עם הפסח. ועל כל פנים לא יפחות מכזית, ואוכלו בהסבה.

55. ברך: אחר כך מוזגים כוס שלישי לברכת המזון. לאחר ברכת המזון מברכים על הכוס ושותים בהסבה. ואסור לשתות בין כוס זה לכוס רביעי.

הלכות פסח

56. הלל: מוזגים כוס רביעי. ונוהגים לפתוח את הדלת, לזכר שהוא ליל שמורים, ואין מתיראים משום דבר. ובזכות האמונה, יבוא משיח צדקנו, והקדוש ברוך הוא ישפך חמתו על עובדי כוכבים, ולכן אומרים שפך חמתך וכו'.

57. מן הכוס הרביעי, צריכים לשתות רביעית שלמה, ומברכים אחריו ברכה אחרונה. ואחר ארבעת הכוסות אסור לשתות שום משקה רק מים.

58. נרצה: ואחר כך גומרים כסדר ההגדה. ונוהגים שאין קוראים קריאת שמע שעל המטה, רק פרשת שמע וברכת המפיל, להורות שהוא ליל שמורים מן המזיקים ואינו צריך שמירה.

דיני ספירת העומר

59. בליל שני של פסח, מתחילים לספור ספירת העמר. וסופרים מעמד. המצוה הוא לספור תקף בהתחלת הלילה, אחר צאת הכוכבים. ובדיעבד, זמנה כל הלילה.

60. בית הכנסת בלילי שבת ויום טוב סופרים לאחר הקדוש, כדי להקדים קדשת היום. ובמוצאי שבת ויום טוב, סופרים קדם הבדלה כדי לאחר יציאת היום.

61. מי ששכח כל הלילה ולא ספר, יספר ביום בלא ברכה, ובלילות שאחר כך יספר בברכה. ואם שכח גם כל היום, יספור אחר כך בכל הלילות בלא ברכה. ואם נסתפק לו אם ספר בלילה או לא, אף על פי שלא ספר ביום שלאחריו, מכל מקום יכול לספור שאר הלילות בברכה.

62. השואל מחברו בין השמשות או אחר כך, כמה מונים היום, יאמר לו, אתמול היה כך וכך. שאם יאמר לו כמה מונים היום, אינו רשאי לברך אחר כך על הספירה.

הלכות פסח

63. לכתחלה קדם שיברך, צריך שידע על מה הוא מברך, שידע כמה ימים הוא בספירה, ובדיעבד אם לא ידע ופתח וברך על דעת שישפור כמו שישמע מחברו, גם כן יצא. וכן אם ברך על דעת לספור ארבעה ימים, ולאחר שברך נזכר שצריך לספור חמשה, סופר חמשה ואינו צריך לברך שנית. וכן אם טעה בספירה, כגון שהיה צריך לאמר ששה ימים ואמר חמשה ימים, אם נזכר מיד, סופר כראוי ואין צריך לברך שנית. אבל אם הפסיק קצת, צריך לברך שנית.

64. בימי הספירה מתו תלמידי רבי עקיבא בל"ג יום, ולכן נוהגים בימים אלו קצת אבילות, שאין נושאים נשים ואין מסתפרים. וכן אין מאזינים למוסיקה. ויש חלוקי מנהגים במספר ל"ג ימים האלה.

65. ביום ל"ג בעומר פסקו מלמות, ולכן מרבים בו קצת שמחה, ואין אומרים בו תחנון. ואף שגם בו ביום מתו קצת, אומרים מקצת היום ככלו, ולכן אין להסתפר או לשא עד לאחר שהאיר היום, ולא מבערב.

66. ליל ראשון של שבועות, מאחרים מלהתפלל עד צאת הכוכבים. שאם יתפללו קודם ויקבלו קדשת יום טוב, חסר מעט ממ"ט ימי הספירה. והתורה אמרה שבע שבתות תמימות תהיינה.

הלכות פסח

מושגים מהלכות פסח

1. חודש ניסן
2. מצות מצוה
3. בדיקת חמץ
4. חלות חיוב בדיקה
5. על ביעור חמץ
6. ביטול חמץ
7. כופה עליו את הכלי
8. תערובת חמץ
9. נתבשל בכלי חמץ
10. נפסל מאכילת כלב
11. מצה לתיאבון
12. מצה עשירה
13. איסור אכילה ואיסור הנאה
14. בל יראה ובל ימצא
15. מכירת חמץ
16. חמץ ברשותו
17. חמץ שעבר עליו הפסח
18. כבולעו כך פולטו
19. ליבון
20. הגעלה
21. דופני כלי חרס
22. אולי לא יגעלנו יפה
23. קטניות (לאשכנזים)
24. איסור בששים ואיסור במשהו

הלכות פסח

25. ד' כוסות - יין אדום

26. רביעית - רוב רביעית

27. שאף הם היו באותו הנס

28. מרור

29. חרוסת

30. זכר לקרבן פסח וזכר לקרבן חגיגה

31. אין מבשלים מיו"ט לחבירו, ולא מיו"ט לחול

32. בשר צלי בליל פסח

33. הסיבה על שמאל

34. זכר לחירות

35. לחם עוני - לחם עני

36. שני טיבולים

37. ליל שימורים

38. ספירת העומר

39. מיתת תלמידי ר"ע

40. ל"ג בעומר

41. מצקת היום ככולו

42. שבע שבתות תמימות